

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΝΑΙΑΣ (2 Νοεμβρίου 1912)

Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης

Ομότ. Καθηγητής του Α.Π.Θ.

Καθηγητής του Πανεπιστημίου ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Εορτάζουμε σήμερα, καθώς της πρέπει, την απελευθέρωση της Αρναίας, σε μια διπλή χρονική συγκυρία. Η πρώτη είναι ευτυχής και άξια της Πατρίδος, καθώς συνέβη εδώ ό,τι και στην Θεσσαλονίκη, να απελευθερωθεί δηλ. αυτή ανήμερα της εορτής του Αγίου Δημητρίου και η Αρναία να απελευθερωθεί την επομένη της εορτής των Αγίων Αναργύρων.

Η δεύτερη συγκυρία είναι δυστυχής, καθώς η συμφωνία των Πρεσπών, της 17 Ιουνίου 2018, φέρει την Μακεδονία, ο μη γένοιτο, ενώπιον δύσκολων επερχόμενων καιρών. Ας κρατήσουμε, όμως, την ευτυχία και την πατριωτική ημερομηνία της 2 Νοεμβρίου 1912, οπότε, και επίσημα πλέον, η Αρναία απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό μετά 482 χρόνια δουλείας. Γενναίοι άνδρες της Χαλκιδικής ενήργησαν προς τούτο, όταν συνειδητοποίησαν ότι η προέλαση του ελληνικού στρατού τις πρώτες μέρες του Οκτωβρίου 1912 είχε την ευτυχή κατάληξη της απελευθέρωσης ελληνικών περιοχών της Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας.

Η πεποίθηση ότι ήλθε η ώρα για την Αρναία και την Χαλκιδική οδήγησε αυτές τις πρώτες μέρες παλαιούς και νέους ντόπιους Μακεδονομάχους (ως ο οπλαρχηγός Β. Παπακώστας, οι Γαλανόπουλος, Σωτηριάδης, Μινόπουλος, Ράμναλης, Γιαγκλής, ο συμπολίτης σας Αγαπητός Πιτούλας), να εκδιώξουν, σταδιακά, τουρκικές δυνάμεις από χωριά της Β. Χαλκιδικής. Ενέργειες, βέβαια, παράτολμες, καθώς ήταν άγνωστο, αν θα συνεχίζονταν οι νίκες του προελαύνοντος στρατού μας.

Κι ήταν φυσικό, οι ενέργειες αυτές των Μακεδονομάχων μας να ανησυχούσαν τους πολίτες της Χαλκιδικής, καθώς ήσαν ακόμη νωπά τα γεγονότα της Καταστροφής της Χαλκιδικής το 1821. Για τούτο και ο σώφρων επίσκοπος Σωκράτης Σταυρίδης, φοβούμενος την αντίποινα των Τούρκων, ενημέρωνε την τουρκική κυβέρνηση για την επικρατούσα κατάσταση.

Εξ άλλου, υπήρχε τουρκικός στρατός στον Πολύγυρο. Στις 9 Οκτωβρίου 1912 τα ένοπλα ελληνικά σώματα, σε μικρομάχες, είχαν εξουδετερώσει τις μικρές τουρκικές φρουρές στα γύρω από την Αρναία χωριά, κηρύσσοντας την ενσωμάτωσή τους στην Ελλάδα με την εγκατάσταση τοπικών αρχών και πολιτοφυλακής.

Ο αρχηγός Παπακώστας είχε στρατοπεδεύσει, μάλιστα, στο εξωκκλήσι του Προφήτου Ηλία της Αρναίας, όπου τον επισκέφθηκε ο Επίσκοπος Σωκράτης.

Ωστόσο, στις 11 – 12 Οκτωβρίου οι Τούρκοι άρχισαν να αποχωρούν από την Στρατονίκη, τις ίδιες μέρες που τουρκικός στρατός από τον Πολύγυρο και την Θεσσαλονίκη επιχείρησε να κατευθυνθεί προς Αρναία και Ιερισσό. Ο Παπακώστας και οι άνδρες του έτρεψαν, όμως, σε φυγή τους Τούρκους που υποχώρησαν στον Πολύγυρο.

Στις 15 Οκτωβρίου 1912 η τουρκική χωροφυλακή έφυγε από την Αρναία κατευθυνόμενη προς τα τουρκοχώρια του κάμπου της Μαραθούσας, ενώ σχεδόν ταυτόχρονα, παραδίδονταν οι Τούρκοι χωροφύλακες που είχαν φθάσει στην Αρναία από την Μεγάλη Παναγιά. Παραδόθηκαν ύστερα από μάχη με τα ελληνικά ανταρτικά σώματα με επικεφαλής τον Μακεδονομάχο Ράμναλη, που έλαβε χώραν στο πανδοχείο του Βασιλείου Αλεξάνδρου.

Εκείνη η μέρα, η 15 Οκτ. 1912, ήταν ιστορική για την Αρναία και τα χωριά της Β. Χαλκιδικής, καθότι είχαν αποχωρήσει οι Τούρκοι και ενώ ο προελαύνων νικηφόρος ελληνικός στρατός βρισκόταν ακόμη έξω από την Κατερίνη. Με ένα λόγο, μέγα μέρος της Χαλκιδικής είχε απελευθερωθεί πριν από την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και ενώ η στρατιωτική κατάσταση δεν είχε ολοκληρωτικά διαμορφωθεί υπέρ του ελληνικού στρατού. Και ήσαν δικαιολογημένοι οι φόβοι των κατοίκων, που απάλυνε ο ερχομός στην Αρναία ένοπλων ελληνικών σωμάτων, η Δέηση στο ξωκκλήσι της Αγίας Παρασκευής και οι ομιλίες του Επισκόπου και των Δασκάλων. Αντιλαμβάνεται κανείς, από αυτά, την ενδυνάμωση του εθνικού φρονήματός τους.

Είπα, προηγουμένως, για τους δικαιολογημένους φόβους των κατοίκων της Αρναίας, καθότι τουρκικό απόσπασμα ερχόμενο από την Θεσσαλονίκη κι ελπίζοντας να ενωθεί με άλλο του Πολυγύρου, επιχείρησε στις 22 Οκτωβρίου να επιτεθεί κατά της Αρναίας, αλλ' ηττήθηκε κατά κράτος από Έλληνες αντάρτες κοντά στον Άγιο Πρόδρομο. Η ήττα αυτή των Τούρκων είχε ως αποτέλεσμα, την επομένη 23 Οκτωβρίου να φύγουν οι Τούρκοι από τον Πολύγυρο, στον οποίο εισήλθαν Έλληνες Πρόσκοποι, όπως τους έλεγαν, και ήσαν παλαιοί Μακεδονομάχοι, που γνώριζαν δρόμους και μονοπάτια και βοηθούσαν τον Στρατό μας στην προέλασή του.

Ήταν η μέρα που η ένδοξη Στρατιά μας, αφού απελευθέρωσε, μετά σκληρή μάχη, τα Γιαννιτσά, συνέχιζε να προελαύνει προς την Θεσσαλονίκη. Στις 24 Οκτωβρίου απελευθερώθηκε η Κασσάνδρα από τον Ιω. Ζάχο και στις 25 – 26 Οκτωβρίου η Βαρβάρα, η Γαλάτιστα, ο Στανός.

Αλλά τώρα εμφανιζόταν νέος κίνδυνος για την Χαλκιδική και ήσαν οι Βούλγαροι, που μεραρχίες τους κατευθύνονταν προς την Θεσσαλονίκη και άλλες προς Χαλκιδική και Άγιον Όρος, από την Νιγρίτα. Πάντως, στις 29 Οκτωβρίου 1912 στην Αρναία έγινε στον ναό του Αγίου Στεφάνου θεία λειτουργία, χοροστατούντος του Επισκόπου Σωκράτους και με ψαλμωδίες ακολουθίας του Ευαγγελισμού και της Δευτέρας Αναστάσεως.

Την ίδια μέρα, τάγμα της VIIης Μεραρχίας εγκατεστάθη στον Πολύγυρο, επισημοποιώντας την ελληνική κατοχή με τάγμα Κρητών. Ήταν η 2 Νοεμβρίου, διοικητής του ελληνικού σώματος ήταν ο Γεώργιος Κολοκοτρώνης, εγγονός του Γέρου του Μωριά.

Είπαμε παραπάνω, ότι η Αρναία ήταν ελεύθερη από τις 15 Οκτωβρίου, αλλ' ωστόσο, η επισημοποίηση της ελευθερίας της γίνεται στις 2 Νοεμβρίου, επέτειο που σήμερα εορτάζουμε, όταν στις 6.30 μ.μ. έφθασε έξω από την Αρναία, στην κατηφορική πλαγιά του Χολομώντα, ο ανθυπολοχαγός Ιω. Αλεξάκης με τους στρατιώτες του, γενόμενος δεκτός με ενθουσιασμό από κλήρο και λαό, τον δάσκαλο Τσολάκη να διαβάζει ποίημά του, την είσοδο στρατού, λαού και κλήρου στην Αρναία. Οι στρατιώτες κατέλυσαν στο Σχολείο.

Ο ανθυπολοχαγός, μετέπειτα στρατηγός Αλεξάκης, κατευθύνθηκε στην συνέχεια με τους άνδρες του προς το Παλαιοχώρι, την Μ. Παναγιά, το Γομάτι, σκοπεύοντας να απελευθερώσει το Άγιον Όρος, το οποίο στο μεταξύ είχε απελευθερωθεί. Στην πορεία του προς την Αρναία, ο Αλεξάκης συναντήθηκε με τον Κολοκοτρώνη που έφθασε στον Πολύγυρο. Στα γεγονότα της απελευθερώσεως της Αρναίας συμμετείχαν ο υπολοχαγός Λυμπέρης Καλοπόθος, ο υπολοχαγός Βιδάκης, ο λοχαγός Ζητουνιάτης. Ο ανθυπολοχαγός Αλεξάκης, ως 85χρονος στρατηγός πλέον, με επιστολή του στον Δήμαρχο Αρναίας Σπ. Χαριστό, την 11/10/69 κατέγραφε λεπτομερώς τα γεγονότα της απελευθερώσεως της Αρναίας.

Ως Έλληνας Ορθόδοξος, πιστεύω ότι στην Αρναία συνέβη ό,τι και στην Θεσσαλονίκη. Την 26 Οκτωβρίου, ανήμερα του Αγίου Δημητρίου εκεί, την 2 Νοεμβρίου, την επομένη των Αγίων Αναργύρων στην Αρναία.

Οι Άγιοί μας Κοσμάς και Δαμιανός, που θεράπευαν δωρεάν, προνόησαν και για την απελευθέρωση της Αρναίας. Άλλωστε, ο ναός αυτός είναι δημιούργημα των κατοίκων της και μάλιστα των γυναικών, που ακόμη και τον πολυδραστήριο Επίσκοπό τους Σωκράτη παρήκουσαν, που ήθελε να κτισθεί αλλού ο ναός, γιατί ευλαβούνταν τους Αγίους μας. Εγκαινιάσθηκε στις 25 Ιουλίου 1937. Και είχαν δίκαιο, γιατί οι Άγιοι Ανάργυροι είναι θαυματουργοί και λατρεύονται από τον λαό μας. Κι είναι παράδειγμα για τους σημερινούς γιατρούς.

Αυτά εν ολίγοις, για την εθνική μας εορτή, την απελευθέρωση της Αρναίας, τους Αγίους μας Κοσμά και Δαμιανό. Χρόνια Πολλά. Ζήτω η Πατρίδα, Ζήτω η Μακεδονία!